

TOEKOMSTVISIE HOEKSCHE WAARD

ONDERNEMEN DOE JE SAMEN

Voorwoord

De land- en tuinbouw in De Hoeksche Waard zijn in beweging. Diverse maatschappelijke ontwikkelingen en daarmee gepaard gaande nieuwe wetgeving vragen om robuuste antwoorden op vaak oude vragen en uitdagingen. Wij, LTO Noord afdeling De Hoeksche Waard, hebben daarom een nieuwe toekomstvisie voor de land- en tuinbouw opgesteld. Deze visie is samen met onze leden ontwikkeld en geeft oplossingsrichtingen voor belangrijke opgaven in het gebied. Ook het maatschappelijk middenveld en de politiek hebben een belangrijke bijdrage geleverd, precies zoals wij als belangenbehartiger te werk gaan.

In de afgelopen jaren is de focus verbreed van voldoende landbouwproductie naar duurzame landbouwproductie met als doel gezonde voeding en leefomgeving. Dit betekent efficiënter gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en (kunst)meststoffen met meer aandacht voor de ontwikkeling en versterking van de natuur. Hetzelfde geldt voor efficiënter gebruik van energie en meer aandacht voor een duurzame energieproductie. Daarnaast zien we als belangrijkste maatschappelijke ontwikkeling de consument die wil weten waar zijn voedsel vandaan komt. Hierbij staat centraal dat mens, natuur en voedselproductie in harmonie met elkaar zijn.

De belangen van de land- en tuinbouw worden het best behartigd wanneer ook wij rekening houden met de belangen van anderen. Uitdragen wat je doet, staat hierbij voorop. Aan de maatschappij, maar ook aan andere stakeholders en politici die over ons (kunnen) beslissen. Wederzijds begrip helpt ons om de dragers van het landschap te zijn en te blijven.

We zijn trots op de manier waarop deze visie tot stand is gekomen en bedanken iedereen die op welke wijze dan ook heeft bijgedragen aan onze agrarische toekomst. Een toekomst die vol is van uitdagingen maar maatschappelijk, bestuurlijk én politiek gedragen wordt.

Namens LTO Noord afdeling De Hoeksche Waard,

Johan van Driel
Voorzitter

Landbouwsector in de Hoeksche Waard

De Hoeksche Waard is een belangrijk groen achterland voor de Rotterdamse regio. Het staat bekend om de verse streekproducten van de boeren en tuinders die er actief zijn. De landbouw in de Hoeksche Waard bestaat uit diverse sectoren zoals akkerbouw, veeteelt, vollegrondsgroenteteelt, fruitteelt en glastuinbouw. Optimale fysieke omstandigheden zoals ligging, vruchtbare zeekleigronden, (zoet)water en ruimte maken deze diversiteit mogelijk. De aanwezigheid van verschillende ketenpartners maken het gebied aantrekkelijk.

In 2017 kent de Hoeksche Waard 310 land- en tuinbouwbedrijven met een totale oppervlakte van 17.500 hectare. Dit betekent dat 55% van de regio wordt beheert door boeren en tuinders. De verwachting is dat het aantal agrarische bedrijven in 2030 daalt naar 215 bedrijven, maar dat de oppervlakte per bedrijf juist groter wordt. Verschillende trends en ontwikkelingen, zoals schaalvergroting en verbreding spelen hier een rol in.

Door de jaren heen is de landbouw in de Hoeksche Waard uitgegroeid tot een sterke, innovatieve sector op het gebied van precisielandbouw, mechanisering, eigen kennisinfrastructuur, functionele agrobiodiversiteit en agrarisch natuurbeheer. Deze voorlopersrol biedt kansen en mogelijkheden voor de landbouw en de landschappelijke kwaliteiten. De ruimte en het landelijke karakter van de Hoeksche Waard vormen tenslotte de identiteit van het gebied.

De komende jaren komen er veel vraagstukken en opgaven op het buitengebied af richting de thema's water, klimaat en energie. Dit vraagt een voortdurend aanpassingsvermogen van de agrarische sector en de ondernemers. In 2030 is de agrarische sector in de Hoeksche Waard dan ook een **verantwoorde**, **transparante** en **toekomstbestendige** sector welke bijdraagt aan de gezondheid en leefbaarheid van de regio.

HOEKSCHE WAARD

310 LAND- EN TUINBOUWBEDRIJVEN

Akkerbouw is met 70% de grootste sector. Glastuinbouw, vollegrondsgroenteteelt, fruitteelt en veeteelt zorgen voor diversiteit.

17.500 HECTARE GROND

In gebruik voor het telen van groente en fruit voor humane consumptie en voor het telen van grasland en tarwe voor veevoer.

OPEN POLDERLANDSCHAP

Typische kenmerken voor de regio: het mooie, open polderlandschap met slingerende dijken dat rust, ruimte en groen uitstraalt.

GEZONDE BEDRIJVEN

Sterke economische bedrijven, hoog opleidingsniveau van de boeren en tuinders en veel familiebedrijven.

INNOVATIEVE INSTELLING

Boeren en tuinders zijn bij veel innovatieve projecten betrokken op het gebied van precisielandbouw, en agrobiodiversiteit.

GOEDE OMSTANDIGHEDEN

Vruchtbare kleigronden, beschikbaarheid zoet water, veel kennis en geavanceerde technologieën.

Ruimtelijke ontwikkeling

De agrarische sector ontwikkelt en het landschap ontwikkelt mee. Zo is het landschap van de Hoeksche Waard ontstaan. Voor de toekomstige ontwikkelingen van de agrarische sector is planologische duidelijkheid van groot belang. Voor een sterk vitaal landschap is het belangrijk ontwikkelingsruimte te blijven bieden aan agrarische ondernemers.

OMGEVINGSKWALITEITEN

De agrarische sector heeft te maken met veel ontwikkelingen. Aan de ene kant neemt door schaalvergroting de bedrijfsomvang toe, aan de andere kant richt een deel van de bedrijven zich op specialisatie en/of verbreding. Voor deze ontwikkelingen moeten voldoende grote bouwblokken in de toekomst gemeengoed zijn. Hierbij is het belangrijk voort te bouwen op typische kenmerken van de regio, zoals het open landschap. Het toelaten van nieuwe functies die de bestaande kwaliteiten een impuls geven moeten mogelijk zijn, zolang deze geen beperking voor de (toekomstige ontwikkelingen van de) agrarische sector vormen. Hierdoor zijn mooie crossovers te maken met cultuurhistorie, recreatie en toerisme, natuur, landschap en onderwijs. Samen met milieuthema's zoals energie, klimaat, water en logistiek zorgt dit voor verdere ontwikkelingen en innovatie in de sector. Dit versterkt de concurrentiekracht.

LANDSCHAPSBEHEER

Boeren en tuinders werken in een omgeving met veel natuurwaarden, vogels, ganzen, herten en ander wild. Polders, weilanden en akkerbouwvelden zijn voorbeelden van functionele natuur in de Hoeksche Waard. Agrariërs tonen aan zelf goed in staat en bereid te zijn percelen en bijbehorende natuur te kunnen onderhouden. Toch is een goede balans van flora en fauna niet overal aanwezig. Inzet op het voorkomen en beheersen van grote risico's en schade die een populatie en ongewenste flora met zich meebrengen, verbeteren die balans.

In de Hoeksche Waard zijn mooie natuurgebieden aanwezig. Door het verbeteren en onderhouden van deze bestaande natuur met meer recreatiemogelijkheden, is er geen noodzaak voor het creëren van 'nieuwe' natuur. Heldere afspraken en een duidelijke afbakening van gronden met verschillende bestemmingen vereenvoudigt ook het agrarische natuurbeheer.

VRIJKOMENDE AGRARISCHE BEBOUWING

Het aantal agrarische bedrijven zal afnemen. Dit betekent dat er in het buitengebied woningen en bedrijfsgronden vrijkomen. Naar verwachting worden bedrijfsgronden voornamelijk overgenomen door boeren en tuinders die hun bedrijf willen uitbreiden. Het behoud van een agrarische bestemming is hierin wenselijk. Voor de vrijgekomen agrarische bebouwing moet beleid worden ontwikkeld om verpaupering en misbruik te voorkomen. Ook hier is het van belang dat geen functies worden toegelaten die een beperking voor de agrarische sector vormen.

ONTWIKKELING GLASTUINBOUW

Voor de glastuinbouwbedrijven die in de Hoeksche Waard toekomst zien en door willen groeien, wordt gevraagd om daarvoor bedrijven van glastuinbouwondernemers die willen stoppen, te gebruiken. Dit betekent mogelijkheden voor groei van kleine bedrijven naar een oppervlakte van 2 hectare. Groei van grote bedrijven is alleen mogelijk via deze zogenaamde 'glas voor glas'-regeling. In de praktijk blijkt voor herstructurering meer maatwerk nodig te zijn, zodat stoppende ondernemers niet hoeven te wachten totdat een glastuinder zijn 'glasrechten' wil en kan overnemen.

Bodem en water

Een kleine 20% van de Hoeksche Waard bestaat uit water. Het beschikbaar hebben van zoet water is voor de land- en tuinbouw van levensbelang; voldoende, niet te veel, op het juiste moment en van de juiste kwaliteit.

WATERVOORZIENING

Zoet water is van essentieel belang voor de groei van gewassen. Om deze reden moet bij elke aanpassing aan de waterwegen worden nagegaan welke effecten dit in de toekomst heeft op de zoetwatervoorziening. Verzilting moet worden voorkomen.

WATERBERGING

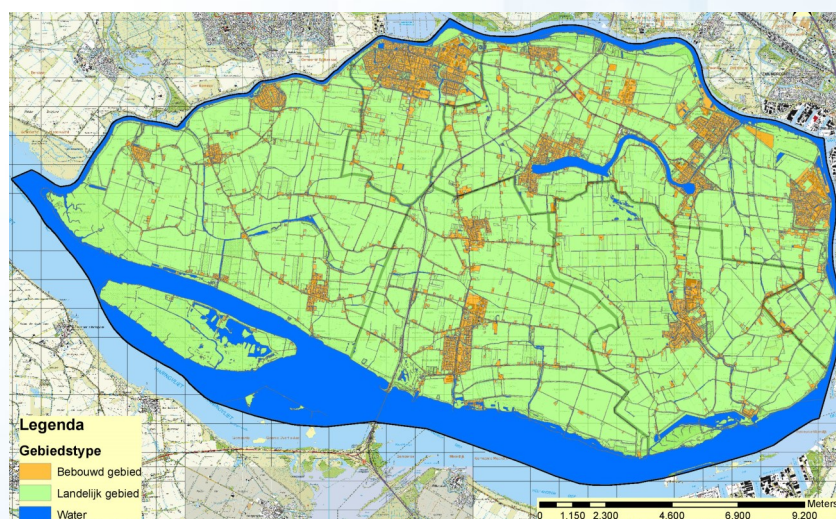
Hevige regenbuien in korte periodes en langere periodes van droogte komen vaker voor. Dat is ook te merken in de Hoeksche Waard met als gevolg wateroverlast. Samen met Waterschap Hollandse Delta en bestuurlijke organisaties van de Hoeksche Waard wordt gewerkt aan een robuust en toekomstbestendig watersysteem. De samenwerking voor het 'Actieplan innovatie en optimalisatie aanpak wateroverlast Hoeksche Waard' is hier een goed voorbeeld van. Daarmee is de problematiek niet in één keer opgelost. Om de opvangcapaciteit te vergroten is meer nodig:

Water: voldoende, schoon en zoet van levensbelang

BODEM- EN WATERKWALITEIT

Om de kwaliteit van het water te verbeteren is de afgelopen jaren door middel van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) een afname van het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen gerealiseerd. Hiermee wordt naast de waterkwaliteit ook ingespeeld op de bodemkwaliteit in het gebied. Tevens zuiveren de glastuinbouwlocaties die aangesloten zijn op het riool hun afvalwater van gewasbeschermingsmiddelen. De agrarische sector blijft in de toekomst doorontwikkelen om het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen efficiënter te gebruiken en de biodiversiteit te vergroten.

- De agrarische sector kan bijdragen door het aandeel organische stof te vergroten, bijvoorbeeld door aansluiting bij pilotprojecten.
- Voldoende onderhoud van sloten en kreken, zoals het op tijd baggeren van de sloten.
- Het benutten van de (over)capaciteit van de waterbassins van glastuinbouwbedrijven in geval van verwachte piekbuien.
- Voldoende maalcapaciteit, zodat tijdens piekbuien het water snel genoeg weg kan.
- Meer groen en water binnen de bebouwde kom.

Infrastructuur

Een agrarisch productielandschap als de Hoeksche Waard vraagt om een efficiënte infrastructuur. Dit gaat verder dan een goede bereikbaarheid over de weg. Ook snel internet en optimale verkaveling dragen bij aan een toekomstbestendige agrarische sector in de Hoeksche Waard.

ONTSluitING EN VEILIGHEID

Voor de visie op het wegennet moet een veilige en doeltreffende manier op de plaats van bestemming kunnen komen het uitgangspunt zijn. Hierbij gaat het niet alleen om auto- en vrachtverkeer, maar ook om fiets- en landbouwverkeer en voetgangers. In de Hoeksche Waard zijn de afstanden naar werk, scholen en andere voorzieningen relatief lang.

Iedereen moet op een **veilige en doeltreffende manier** op de plaats van bestemming kunnen komen.

Samen met meer recreatieverkeer zorgt dit voor een toename van fiets- en autoverkeer. Dit vergt een uitdaging op smalle wegen en dijken voor het behoud van een goede ontsluiting op het eiland. Daarnaast is de Haringvlietbrug een 'bottleneck' om voldoende snel het eiland af te komen. Een betere verbinding met het openbaar vervoer draagt bij aan een betere ontsluiting en minder druk op de binnenwegen. Hetzelfde geldt voor het verbeteren van de vorkstructuur in de Hoeksche Waard.

DIGITALE INFRASTRUCTUUR

De agrarische sector is sterk afhankelijk van de digitale infrastructuur. Goede digitale communicatie met bijvoorbeeld afnemers en leveranciers is nu al grote noodzaak. Digitalisering is een middel om innovatie en kennisoverdracht te versterken. Toegang tot een goede digitale infrastructuur is er op dit moment niet of nauwelijks. Bedrijven in het buitengebied moeten de mogelijkheid hebben tot een stabiele en snelle internetverbinding voor verdere groei en modernisering. Het verzamelen en toepassen van (big) data gaat steeds meer toenemen, tevens het gebruik van drones. Agrarische bedrijven kunnen hierdoor steeds efficiënter werken. Dit past bij de ontwikkeling richting precisielandbouw.

KAVELRUIL

Om de bereikbaarheid van de agrarische bedrijven en de percelen te vergroten en de verkeersbewegingen te verminderen, behoort vrijwillige kavelruil tot de mogelijkheden. Het gaat onder andere om samenvoeging van kleine percelen met aangrenzende percelen. Hiervoor is eerst een inventarisatie nodig om nut en noodzaak duidelijk te maken.

Duurzame energie

De regio heeft de ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn. De agrarische sector wekt in Nederland al 50% van alle duurzame energie op. Agrarische bedrijven willen en kunnen dan ook een substantiële bijdrage leveren aan het halen van deze doelstelling.

OPWEKKEN EN BESPAREN

Door de combinatie van besparen en opwekken van energie zijn agrarische bedrijven in de Hoeksche Waard in 2030 energieneutraal of zelfs energieleverancier (warmte en stroom) voor de omgeving. Dit houdt in dat er volop gebruik wordt gemaakt van diverse energieleverende mogelijkheden, zoals windenergie, zonne-energie en biomassa. Hierbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheden van duurzame energiewinning in natuurgebieden en op dijken. Een samenwerking tussen agrariërs en burgers, bijvoorbeeld in de vorm van een energiecoöperatie,

biedt mogelijkheden. Het bereiken van een redelijk rendement is hierin een uitdaging, maar leidt wel tot draagvlak en een positieve binding. Agrariërs willen zich de komende jaren dan ook volop inzetten om de daken in het gebied vol te leggen met zonnepanelen. Dit heeft de voorkeur boven het gebruik van kostbare agrarische grond voor het inrichten van zonneweides. Hiermee komen doelstellingen op het gebied van biodiversiteit, landschap en (agrarisch) natuurbeheer onder druk.

OPSLAG EN TRANSPORT

Vraag en aanbod van duurzame energie fluctueert, waardoor opslag en transport van energie een steeds belangrijker aandachtspunt wordt. Daarnaast gaan de ontwikkelingen met accu's, smart grids en andere slimme energiesystemen snel. Hier is een goed energienet voor nodig dat klaar is voor een toekomst gericht op duurzame energiebronnen.

Stad en platteland

De afstand tussen de agrarische sector en de burgers is door de jaren heen groter geworden. Om vertrouwen te behouden is de agrariër transparant naar de omgeving door een kijkje te geven in de bedrijfsvoering.

maatschappij te behouden en te versterken. Door bijvoorbeeld boerderijeducatie en voorlichting op scholen en bedrijven, zelf oogsten en plukken bij de boer en diverse regionale markten in de stad. Een Foodlab in de Hoeksche Waard, waar onderzoek en onderwijs centraal staan, kan hieraan bijdragen.

‘Doen waar je goed in bent en **laten zien wat je doet.**’

LICENSE TO PRODUCE

‘Doen waar je goed in bent en laten zien wat je doet.’ Dit motto is de trend van deze tijd. Het blijven verbinden met de maatschappij is van belang voor het toekomstig functioneren van de land- en tuinbouw. De agrarische sector is sterk bepalend voor het landschap en er wordt door veel verschillende partijen meegekeken in de bedrijfsvoering. Aan de ene kant ontstaan initiatieven waarbij de burger de boer op gaat, zoals boerderijwinkels en open dagen. Aan de andere kant komt de boer letterlijk bij de burger op het bord door het stimuleren van de korte voedselketens. De agrariërs blijven zich in de toekomst verder ontwikkelen om de verbinding met de

RECREATIE

De locatie van de Hoeksche Waard biedt kansen: dichtbij de Randstad en metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Mensen uit de Randstad hebben steeds meer behoefte aan rust, authenticiteit en beleving. Een groei van recreatie moet mogelijk worden gemaakt. Niet ten koste van de landbouw, maar juist door mooi crossovers te maken met cultuurhistorie, natuur, educatie en landschap. Op die manier wordt de potentie van de Hoeksche Waard als producent van voedsel en welbevinden aan de rand van de Rotterdamse regio benut.

Onze vier ambities

In 2030 is de agrarische sector in de Hoeksche Waard een **verantwoorde, transparante** en **toekomstbestendige** sector welke bijdraagt aan de gezondheid en leefbaarheid van de regio. Bij deze visie horen vier ambities:

MIDDEN IN DE MAATSCHAPPIJ

- Het structureel betrekken van politici bij belangrijke landbouwthema's, zoals wildschade en landbouwverkeer.
- Het behoud van een positieve binding en draagvlak met inwoners van de Hoeksche Waard. Door vaker het gesprek aan te gaan, meer open dagen, boerderijeducatie, voorlichting op scholen en bedrijven en het bevorderen van korte voedselketens.

VOLDOENDE SCHOON EN ZOET WATER

- Inzetten op vergroten van maalcapaciteit.
- Inzetten op voldoende onderhoud van sloten en krekens.
- Efficiënter gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en (kunst)meststoffen.

MINDER ENERGIEVERBRUIK, MEER DUURZAME PRODUCTIE

- Het behalen van duurzaamheidsdoelstellingen door een betere samenwerkingen tussen agrariërs onderling, bestuurlijk Hoeksche Waard en burgers, bijvoorbeeld in de vorm van een coöperatie.
- Verder verlagen van het energieverbruik en meer zonnepanelen op agrarische daken.
- Inzetten op duurzame energie en ruimtelijke ontwikkelingen in natuurgebieden.

AGRARISCHE STRUCTUURVERSTERKING

- Behoud van goede agrarische grond voor agrarische productie.
- Inventarisatie nut en noodzaak voor een vrijwillige kavelruil.

LTO Noord

T 088 – 888 66 66

F 088 – 888 66 60

E info@ltonoord.nl

I www.ltonoord.nl

Hoofdkantoor

LTO Noord Zwolle

Zwartewaterallee 14

8031 DX Zwolle

Postbus 240

8000 AE Zwolle

